

léket állítottak, akik tudásukkal segítették a „krónikás könyv” megszületését.

Tudósi pontossággal foglalkozik a munka az almatermésűek, a csonthéjasok, bogyós és héjas gyümölcsfélék alakítani bemutatásával. Nem hangsúlyozzák, de ez azt a célt is szolgálta, hogy a fajta-figyelőknek legyen bátorsága az esetleg ismeretlen „hovatartozású” szőlő- vagy gyümölcsfajtát meghatározni. Fontos alma, Zörgő, a Parásodó bőrű, vagyis Bőralma, a Mangita, a Vasalma mellett egy-egy birs vagy lasponya is megtalálható a szőlőhegyen. A nyári, őszi körték, vagy a Kétszer termő és a Viaszfényű körte, a Hébé; sokféle téli körte, dacos őszibarack fácskák, terebélyes diófák, szerényen meghúzódó fügebokrok, vagy éppen bogyós-gyümölcsök felhívják az olvasók figyelmét, változik a klíma, ami nemcsak az embernek, hanem a természetes és kultúrvegetációnak is próbavető tényezője és megkívánja az alkalmazkodást. Újabban sokan és sokféle az országban keresik a datolyaszilvát, a kivit, a jujubát és tegyük mellé, hogy érdeklődés mutatkozik a már szinte elfelejtett faeper, húsos som, galagonya, vadrózsa (rózsaalma) stb. iránt. Az ezredforduló példátlan aszályos éveket hozott ránk, az időjárás szélsőségei, a globalizált világunkban ránk zúduló idegenföldi kórokozók és kártevők, özönnövények mindnyájunk számára új kihívást és tanulni valókat jelentenek.

Tamási Áron gondolatánál bölcsőbb módon nem is lehet a könyvismertetőt befejezni: „Minden nép annyit ér, amennyi értéket saját magából ki tud termelni.” A Teremtő segíti ugyan az embert, a magyar föld népét, ha ő is felelősen teszi a dolgát és természetközeli állapotban képes lesz gazdag földjét megőrizni...

(Lantos Tamás: Alkalmazkodó gyümölcsészet. Ormányság Alapítvány, Markóc, 2018. 86 oldal; Szabó István-Lázár Ilona: „Ahol jó a szőlő, ott jó a gyümölcs is”. Alsópáhok Önkormányzata, Alsópáhok, 2019. 96 oldal)

Surányi Dezső

Levelek Imréhez

Akár Mikes Kelemenhez is hasonlíthatjuk az akkor már neves regényíró tanárnőt, Hegedűs Gittát, mert a háború viharában elküldhetetlen leveleket írt Imréhez, a ceglédi gimnázium magyar-latintanárához, folyamatosan értesítve őt a Mezőberényben 1944. október 6-tól 1945. május 1-jéig törtétekről. Arra kéri a címzettet, Velkey Imrét, a levélregény szerkesztője, Velkey Péter tanár, Zalaegerszeg polgármesteri hivatalának osztályvezetője édesapját, hogy „Érezd ki belőle azt a végtelen vágyódást, a síríg tartó szeretetet, amelyet nem némíthat el a fegyverek dübörgő diadal-ordítása, s a szenvedők szeméből patakzó könnyfolyók özöne.”

Mielőtt folytatnók, ne feledjük el, hogy azért tud olyan remekül írni-fogalmazni, mert 1942-ben már megjelent az *Osztogatók* című regénye, országos elismertséget szerezve a szerzőjének, aki elbeszélések és színdarabok szerzőjeként folytatta irodalmi életútját. Még annyit: anyai nagyapja az a tudós Kemény Pál volt, akit az irodalomtörténet a mezőberényi három jóbarát egyikeként tart nyilván Petőfi Sándor és Orlai Petrich Soma társaságában.

A mezőberényi októbert jól jellemzi, hogy a szerző egy tarcsai asszonyra várt, helyette alacsonyan szálló repülőgéppuskázták végig a falut. Vagy öt hullám száguldott keresztül az égbolton pergőtűzet okádként. „Honnan pottyantak ezek így ránk? S ennyi benzint pazarolnak Berényre?” – ámuldozott a levélíró tanárnő. Október 6-án örvendező sorokat írt Imikének: minden nap egy-egy ajándék: élünk! Közben bevonultak a szovjet csapatok. A 75 éves mamókat épp úgy leteperték, mint a 30 éves menyét, akinek az ura a harctéren tűnt el. Hiába sivalkodtak a gyerekek, hiába könyörögtek az asszonyok. A mamókán keresztülgázolt kettő, a fiatalon vagy öt. Ahol a férj otthon volt, a homlokának és halántékának szegeztek a fegyvert. Az újtelep asszonyait meghó-

dították. Azok libát, tyúkot pucoltak nekik, s a liba aprólékját, máját, zúzóját vihették haza maguknak.

Különben a hadseregükben is sok a nő. „S még valamit! A hadsereg arca. Nem szovjet arcok..., akik itt dolgoznak, rendezkednek, azok 15–40 éves, szép növésű, tiszta arcú, nyugodt szemű szálfá-szlávok. Cirill betűkkel írott könyveket olvasnak.”

Október 24-én arról tudósította a drága Imrét, hogy éppen akkor, amikor írni akart, vacsora után, maga elé nyitotta az irkáját a szerző, hogy Imrével beszélgesse, amíg a többiek szorgalmasan kötik a pulóvereket, abban a pillanatban hatalmas kettős dörrenés rázta meg a levegőt, a földet, a házat, s a villany behunyta a szemét.

A november 3-i tudósításból megtudhatjuk, hogy időközben előkerültek az akarnokok, akik az új időkhöz kapaszkodva akartak a magasba jutni. Ilyen volt például, akit csak tutyi-mutyi Berg Miskának ismertek a polgári iskola igazgatójaként, ám a kultúrbizottság ülésén egyszerre fölfedezte 40 éve tartó zsenialitását, hogy látszhasson valakinek. Gitta asszonynak pedig, mint vérbeli tanárnak kiszakad a lelke, ha valaki olyan tanít, akinak sem szíve, sem lelke.

Úgy vélték, kezd helyrerázódní minden, amikor az 1945. január 8-i levél szerint elvitték a volksbundosok családtagjait, a 18–30 éves nőket, a 18–45 éves férfiakat, sőt, a német hangzású magyarokra is ez a sors várt,

például a Zalay Géza feleségére, mert Braun Magda néven született.

Az természetesen kellemes hírként találta az iskolában a tanárnőt, hogy egy fiú értésére adta: Velkey György hadnagy üzent vitéz Velkey Jánosnak és Hegedűs Gittának, hogy él. Egy szomszéd pedig január 20-án arról beszélt, hogy Velkey Imre zászlós úr is él.

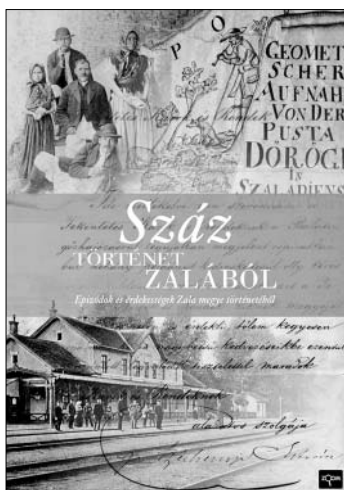
Nos, így teltek a levelekből álló családregény szerint – amelynek minden szava igaz! – a mezőberényi háborús hétköznapiak a szörnyű nincstelenség közepett. Nincs sem szappan, sem árpa, sem fa, sem búza, sem kukorica. A falut pedig továbbra is lázban tartja a kérdés: kit visznek el? „Valamikor fűtyörészett a magyar porta – és most? Elhallgatott a dal. Az énekes madár nem ver tanyát soha kietlen vadonban” – írta levélregénye utolsó sorát Hegedűs Gitta május 1-jén.

A könyvet korabeli iratok másolatai és az évtizedeket megidéző fényképek egészítik ki.

Száz történet Zalából

A két zalai közgyűjtemény, a levéltár és a Göcseji Múzeum már az 1950-es években is kiváló kapcsolatban állt az akkori Zala című és az 1956 decembere óta megjelent Zalai

Hírlap napilappal. Simon Beáta ezért is tudott megszerkeszteni 100 megjelent írásból egy 350 oldalas kötetet a levéltár kiadásában 2019-ben, Bakonyi Péter, Bekő Tamás, Bilkei Irén, Csomor Erzsébet, Erős Krisztina, Foki Ibolya, Gyimesi Endre, Káli Csaba, Kapiller Imre, Kulcsár Bálint, Molnár And-

rás, Simon Beáta, Paksy Zoltán szerzőségével és Molnár András előszavával.

Kezdetben olyan érdekességgel ismerkedhetünk meg, mint a *Csatári* vagy *Admonti*, vagy más néven *Gutkeled Biblia* kalandos útja: a zalavári konvent hiteles helyének 1263. május 22-én kiadott oklevele szerint megjelent előttük a Gutkeled nemzetségből származó Vid mester testvérének gyermekeivel, és előadta, hogy anyagi nehézségei miatt a kolostor *Bibliáját* – ő a patrónus jogán – zálogba adta a vasvári Farkas nevű zsidónak 70 márkáért.

A 40 évig uralkodott Mária Terézia fontos zalai kapcsolati elemeként említendő, hogy legfontosabb magyar tanácsadója volt Keszthely földesura, Festetics Pál.

Ferenc József azzal tisztelte meg Zala megyét, hogy személyesen látogatott el oda. 1857. augusztus 12-én reggel érkezett meg a történelmi Zala vármegye határához, ahol a nemesség és a papság díszes lovas bandériummal fogadta. Zalalövő volt az első vasútállomás, Zalaegerszeg a második. A megyeháza elé érve őfelsége megpillantotta Jellasics horvát bánt, odalovagolt és feltűnő örömmel szorongatta meg annak a kezét. A következő császári látogatás úgy esett meg, hogy Horvátország felé tartva a déli vasúton rövid étkezéssel egybekötött pihenő erejéig Nagykanizsán is megállt a fölséges vonat. Kilépve a kupéból, a váróte-

rem ablakáig kísérte a feleségét, aki betért a restibe, de a császár-király visszalépett és a díszmagyarban tündöklő Szapáry Géza főispán üdvözlő szavaira a huszár egyenruhás felség válaszolt: „Köszönöm a szívélyes fogadtatást. Meg vagyok győződve, hogy a magyar mindenkor és mindenütt szívesen látja fejedelmét, viszont én is mindenkor s minden alkalommal azon vagyok, hogy boldognak és elégedettnek lássam.” A fél óráig tartó reggelit követően hatalmas éljenzéssel búcsúztatták a zalaiak a vonaton elpöfögő uralkodót.

Egy másik legfőbb vezetői látogatás a zalaszentmihályi termelőszövetkezetben történt. Darabos Iván, a megyei pártbizottság első titkára és dr. Bánhidi Tibor, a *Zalai Hírlap* főszerkesztő-helyettese is elkísérte Kádár Jánost, az MSzMP főtítkárát 1961. június 16-án, amikor az ország első embere kezét fogott Márton József kanással Kinces István, a *Zalai Hírlap* fotóriporterének fölvtelén Nagyvárad Mihály nemrég még iskolaigazgató, tsz-elnök jelenlétében.

(*Hegedűs Gitta: Levelek Imréhez. Szerk.: Velkey Péter. Pannon Írók Társasága, Zalaegerszeg, 2019. 116 oldal; Száz történet Zalából. Epizódok és érdekességek Zala megye történetéből. Szerk.: Simon Beáta. A Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára, Zalaegerszeg, 2019. 352 oldal*)

Ferencz Győző

Megrendelőlap

Megrendelem a Honismeret című folyóiratot ..... példányban.

Az előfizetési csekket az alábbi címre kérem:

Név: ..... irányítószám: .....

Cím: .....

Az előfizetés díja egy évre: 2520,-Ft

A megrendelőlapot kérjük a Honismeret Szövetség címére visszaküldeni:

1370 Budapest, Pf. 364. Tel./fax:327-77-61

Dátum: .....

.....
aláírás

*A soltszentimrei csonkatorony, amelynek építéséhez „darázkövet” is felhasználtak
(A szerző felvétele, Balázs Réka cikkéhez)*

670 Ft

Alföldi táj (Molnár Ábel felvétele, a Termés című rovatunk cikkeihez)

Ha a pásztor nem áll a jószág elé, akkor az csak azt legeli le, amit szeret (Molnár Ábel felvétele, Molnár Zsolt cikkéhez)